

expediency of organizing a «pedagogical school» for parents, «psychological seminars» for teachers and the need for a specially organized course for senior pupils «The culture of relationships in the family In order to prepare young people for a common family life. The contribution of a scientist-teacher to the theory of pedagogy and school practice, in improving the forms of school work with parents is determined; the expediency of organizing a «pedagogical school» for parents, «psychological seminars» for teachers, and the need for a specially organized course for senior students «The culture of family relationships» in order to prepare young people for a common family life is indicated.

Key words: V. Sukhomlynskyi, love, marriage, family, pedagogical heritage, parental pedagogy, upbringing of children in the family, responsibility for the upbringing of children.

Переклад редакції

Стаття надійшла до редакції 01.10.2018

**Т. І. Пантюк,
М. П. Пантюк**

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті проаналізовано специфіку сучасного освітнього простору під впливом процесів глобалізації, технізації, інтеграції, який потребує реалізації освіти впродовж життя людини. Визначено потребу удосконалення існуючого освітнього поля у змістовій та інструментальній площинах; доведено потребу не лише фахової підготовки, але й перепідготовки кадрів різного віку і профілю. З'ясовано, що сучасна освіта не задовольняє потреб населення щодо отримання якісної освіти та здобуття нових кваліфікацій і потребує якісного реформування. Новими, оптимальними формами освіти в умовах сьогодення може стати неформальна освіта у всій її різноманітності форм, методів, способів, засобів тощо.

Ключові слова: освіта, реформування, формальна освіта, неформальна освіта, неперервна освіта, особистість, форми, методи, засоби.

Постановка проблеми. Динамічність соціально-економічного і науково-технічного прогресу, процеси інтеграції, глобалізації та технологізації суспільства, вимоги сучасного ринку праці зумовили необхідність нелінійного і варіативного розвитку освіти. Сутність останнього полягає у необхідності створити таке освітнє поле для особистості, у якому вона могла б не лише отримати певний рівень освіти,

але й пристосуватися до тих умов життя у суспільстві, яке щораз стрімкіше змінюється і вимагає від кожного особливих знань, умінь і компетенцій. Сучасна освіта у класичному її вигляді і консервативному стані не в змозі задовольнити потреб як держави, так і окремої особистості. З огляду на це триває пошук нових, альтернативних форм освіти, які супроводжуватимуть людину протягом усього її життя.

Суспільні трансформації в умовах сьогодення детермінують необхідність не лише підготовки, а й перепідготовки фахівців, здобуття ними нових знань, які відповідали б вимогам фахової діяльності. Освіта впродовж усього життя стає сьогодні нормою чи не для усіх країн світу і вимагає пристосування освітнього поля до змінних, нелінійних суспільних трансформацій, детермінуючими чинникам яких стали розвиток науки, культури, технологій, вплив ЗМІ, поява нових засобів освіти, кардинальна трансформація суспільних парадигм та способу людського життя. Виклики і ризики сучасного суспільства ставлять нові завдання передовсім перед освітою.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Теоретико-методологічні основи трансформації освітнього процесу під впливом суспільно-політичних, економічних, технологічних глобальних, євроінтеграційних чинників актуалізовано й висвітлено у працях С. Архипової [1], С. Болтівця [3], Л. Вовк [4], Т. Десятова [6], С. Змеева [9], І. Зязюна [9], В. Лугового [10], Л. Лук'янової [11], Н. Ничкало [14] та ін. Ці та інші вчені роблять спробу визначити шляхи, способи, форми та зміст освіти майбутнього, наголошують на питаннях, формальної, неформальної, інформальної освіти, андрагогіки тощо.

Метою нашої статті є з'ясування специфіки й суспільно-економічних передумов освіти впродовж життя та місця у ній неформальної освіти, що детермінується суспільними, політичними, технологічними, культурно-освітніми та особистісними чинниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Про необхідність навчання людини впродовж життя загалом свідчить увесь хід суспільного розвитку, зокрема: прийняття Радою Європи та урядами розвинених країн світу нормативних документів, які його регламентують (Звіт про конкретні цілі освіти та освітні системи (Report on the Concrete Future Objectives of Education and Training Systems), Загальноєвропейські рекомендації з питань оцінки рівнів кваліфікації для навчання впродовж всього життя (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning), Рекомендації ПАРС «Освіта поза навчальним закладом» (Non-formal Education: Recommendation 1437) тощо).

Сучасні українські учені, зокрема О. Отієнко [15] переконана, що різноманітність і варіативність сучасних освітніх моделей сприяє осмисленню багатогранності цього явища та обґрунтуванню методологічних засад її аналізу. Їх обґрунтування дало змогу вченій дійти висновку про те, що в основу сучасної філософії освіти покладено ідеї:

- лібералізму, зокрема щодо надання рівного доступу до освіти;
- прогресивізму, що розглядає освіту дорослих з емпіричної, практичної точки зору, спираючись на досвід дорослої людини як на основу процесу навчання;
- біхевіоризму, згідно з яким освіта дорослих виступає механізмом змін поведінки та активності дорослої людини;
- гуманізму, що розглядає дорослу людину як активного суб'єкта навчального процесу;
- радикалізму, який наголошує на соціальній ролі освіти дорослих;
- конструктивізму, згідно з яким кожна людина впродовж життя конструює своє особисте розуміння навколишньої дійсності, тому знання неможливо передати тому, хто навчається, а лише можна створити відповідні умови для їх самонабуття.

Наголошуючи на важливості в умовах сьогодення розвитку неперервної освіти у її різноманітні форм і способів вчені зазначають, що вона «передбачає адекватне створення всеохопної і цілісної системи, що надає засоби для задоволення освітніх і культурних запитів кожної особистості відповідно до її здібностей» [15, с. 44 – 45].

Стає очевидним факт, що вагомість і значущість неперервної освіти зростатиме, тому суспільство мусить створити підґрунтя для диверсифікації системи освіти впродовж життя. М. Степко, Б. Клименко, Л. Товажнянський, звернувшись до освітніх документів Ради Європи, пропонують такі трактування й визначення основних аспектів навчання впродовж життя:

Навчання впродовж життя – це:

- в галузі компетенцій: розвиток знань, умінь і компетенцій людей впродовж їх життя з тим, щоб вони могли досягати економічні і соціальні цілі за допомогою осмисленої та рефлексивної поведінки;
- відкритий доступ до освіти «з колиски до останнього подиху», незалежно від статі, соціального статусу, попередніх успіхів в навчанні, раси і релігії;
- освіта для всіх громадян: приватним особам, їх сім'ям, місцевим співтовариствам, профспілкам, роботодавцям, неурядовим організаціям, регіональним владам відводиться активна роль, в освіті впродовж життя немає пасивних дійових осіб;
- економічна і соціальна орієнтація: освічені люди є хорошими громадянами і хорошими працівниками;
- центральне місце учня/студента/слухача в процесі навчання: викладач стає наставником і помічником в навчанні;
- опора на прозорі стандарти освіти і навчання, зрозумілі для всіх зацікавлених сторін, особливо для тих, хто навчається, і роботодавців;
- навчання впродовж життя відкриває нові можливості для людини впродовж її життя [16, с. 148].

Суттєвими відмінностями неперервної освіти дорослих є те, що

вони вже мають певний досвід як освітньої та фахової діяльності, навички і досвід практичної роботи. Запити цих людей прагматичні і внутрішньо вмотивовані, вони визначають також особливі вимоги до інструментальної та змістової організації навчання тощо. До ключових елементів стратегії навчання впродовж життя належать:

- висока якість освіти, що надає можливість набути міцні уміння (у т.ч. й соціальні) та навички;

- освіта, що враховує потреби ринків праці і розвиває необхідні вміння та здібності у всіх осіб, які прагнуть отримати додаткові знання, розвинути професійну кар'єру;

- професійна освіта, яка формує уміння, що відповідають потребам ринку праці і вимогам сучасних інноваційних технологій, а також відкриває шлях до набуття компетенцій, що формують компетентність в різних галузях;

- професійна підготовка, що відповідним чином підтримується державою чи працедавцями і задовольняє потреби сім'ї, а також надає реальні можливості для підвищення кваліфікації, професійної перепідготовки впродовж всієї трудової діяльності людини [7, с. 16].

Важливою і обов'язковою складовою освіти впродовж життя є неформальна освіта. Вчені та фахівці-практики активно розробляють її зміст, стратегію, способи організації, педагогічний інструментарій, засоби та шляхи імплементації. А. Гончарук стверджує, що неформальна освіта – це організована, структурована та цілеспрямована навчальна діяльність, що здійснюється за межами закладів формальної освіти, спрямована на задоволення найрізноманітніших освітніх потреб різних, у тому числі вікових (від раннього дитячого й аж до похилого віку), груп населення, що, проте, не надає легалізованого диплома. Неформальна освіта дорослих стосується всіх освітніх програм, що реалізуються поза формальною освітньою системою, зазвичай є добровільною і короткотривалою. Такі програми відзначаються широкою різноманітністю, наприклад, оволодіння другою мовою, набуття умінь розв'язання конфліктів, формування лідерських рис, програми психолого-педагогічного спрямування. Ці програми, на відміну від формальної освіти, не вимагають попереднього навчання. Процес навчання забезпечують інструктори. Неформальна освіта дорослих не має затверджених державою програм, але може відбуватися під егідою вищого навчального закладу [5, с. 32 – 33].

Міжнародна стандартна класифікація освіти (1997 р.) трактує неформальну освіту як будь-який організований освітній процес, що може відбуватися як в освітній установі, так і за її межами та охоплювати осіб різних вікових категорій. Програми неформальної освіти не мають чіткої ієрархії та можуть мати різну тривалість» [12].

Неформальна освіта, на переконання дослідників, виконує кілька функцій, серед яких: компенсаторна, адже вона дає змогу надолужити пропущене з певних причин, незалежно від рівня освіти, статі, віку тощо;

адаптивна, оскільки така освіта забезпечує пристосування індивіда до світу, який швидко змінюється, нових суспільних та економічних умов; розвивальна, адже допомагає збагачувати творчий потенціал особистості [22, с. 20].

Неформальна освіта передбачає різноманітне отримання актуальної навчальної інформації засобом різних форм: курсів, гуртків, тренінгів, проєктів, лекцій, дебатів, семінарів тощо. Варіативністю і різноманітністю відзначаються також умови її організації, не ставляться жорсткі вимоги до учасників, їхньої освіти, місця, часу, термінів, форм і методів навчання тощо.

Базовими характеристиками неформальної освіти є:

- орієнтація на конкретні освітні запити різних соціальних, професійних, демографічних груп населення;
- стурбованість у відношенні до конкретних категорій осіб;
- відсутність примусового характеру, базованість на власній мотивації дорослих людей;
- високий особистісний смисл навчання;
- внутрішня відповідальність студентів (слухачів) за результат освітньої діяльності;
- розвиток якостей особистості, що забезпечують сприятливі передумови для гідного особистого життя, а також успішної участі в суспільному та трудовому житті;
- забезпечення можливості краще розуміти і, якщо необхідно, змінювати навколишню соціальну структуру;
- розвиток мобільності у швидкозмінних умовах сучасного світу;
- гнучкість в організації та методах навчання;
- високий рівень активності студентів (слухачів);
- самооцінка слухачами отриманих результатів на основі значущих для них критеріїв;
- базованість стосунків між педагогами та слухачами на взаємній повазі, демократичній культурі, культурі участі [13, с. 162].

Вважаємо за доцільне презентувати також узагальнену таблицю, що відображає порівняння моделей формальної і неформальної освіти.

Таблиця 1

Моделі формальної та неформальної освіти

Системні характеристики навчання	Освіта	
	Формальна	Неформальна
Цілі	Довготривалі та більш загальні	Короткочасні та специфічні
	Отримання офіційно визнаних документів про освіту	Отримання цих документів не передбачається
Час	Тривалий цикл, повний	Короткий цикл, неповний

	день	день
Зміст	Стандартизований, орієнтований на основні положення навчального матеріалу	Індивідуалізований, орієнтований на результати
	Академічний	Практичний
	Жорстко структурований	Гнучкий, особистісно орієнтований
	Вхідні вимоги визначають контингент студентів (слухачів)	Студенти (слухачі) визначають вхідні вимоги
Місце	В освітніх установах, не орієнтоване на близькість від місця проживання	Орієнтоване на близькість до місця проживання
Ресурсозатратність	Ресурсозатратна	Ресурсозберігальна
Контроль	Зовнішній / ієрархічний	Самоуправління / демократичний

Джерело: [13].

Важливим є також те, що становлення неформальної освіти тісно пов'язане із дистанційними освітніми технологіями, що значно збагачує її зміст, урізноманітнює засобами та способами передачі інформації, здешевлює, дає можливість індивідуально планувати графік навчання слухачів, залучати до навчання ширше коло учасників, ніж у формальній освіті (матері, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною; люди, що мають особливі освітні потреби; слухачі із територіально віддалених куточків, інші люди, які змушені через обставини постійно бути присутніми вдома тощо). Таким чином, стверджуємо про універсальність та варіативність неформальної освіти, її широкі можливості для залучення зацікавлених і вмотивованих слухачів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, в умовах сьогодення удосконалення і урізноманітнення як змістової, так і інструментальної сфер сучасної освіти є нагальною вимогою часу. Пошук та розробка нових форм та способів неформальної освіти має на меті реалізувати парадигму освіти впродовж життя, яка актуалізувалася на тлі суспільних змін та стрімкого розвитку суспільних відносин. Неформальна освіта покликана зреалізувати інтелектуальні та пізнавальні потреби людей незалежно від віку, статі, місця проживання, стану здоров'я, матеріального статусу тощо. Тяглість і неперервність освітнього процесу, а також об'єктивні чинники прогресуючого суспільства науки та високих технологій вимагають пошуку досконалих шляхів для забезпечення сучасної якісної освіти кожної особистості впродовж життя, що є перспективою подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова С. П. Основи андрагогіки : навч. посіб. / С. П. Архипова. – Черкаси: Ужгород, 2002. – 158 с.
2. Бирюкова И. К. Неформальное образование: понятие и сущность / И. К. Бирюкова // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2012. – № 10. – том 74. – С. 18 – 20.
3. Болтівець С. Пріоритетні напрями освіти дорослих на матеріалах ЮНЕСКО / С. Болтівець, Л. Сігасва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2003. – Вип. 3/4. – С. 18 – 22.
4. Вовк Л. П. Історія освіти дорослих в Україні: Нариси / Л. П. Вовк. – Київ: Укр. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, 1994. – 226 с.
5. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / А. Гончарук // Педагогічні науки. – 2012. – № 54. – С. 31 – 36.
6. Десятов Т. Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації / Тимофій Десятов // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – № 1. – С.6 – 13.
7. Донцова М. А. Детерминанты неформального образования / М. А. Донцова // Среднее профессиональное образование. – 2011. – № 12. – С. 15 – 16.
8. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – М. : ПЕР СЭ, 2003. – 208 с.
9. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. А. Зязюн // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2000. – № 1. – С. 9 – 11.
10. Луговий В. Г. Освіта дорослих в освітній системі. Десять років становлення: Досвід дослідження і розробки і впровадження у сфері дорослого управління / В. Г. Луговий. – К. : В-во НАДУ, 2005. – 347 с.
11. Лук'янова Л. Б. Провідні особливості навчання дорослих / Л. Б. Лук'янова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук пр. / ШООД АПН України, відділ андрагогіки. – К., 2009. – Вип. 1 – С. 72 – 80.
12. Международная стандартная классификация образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://omsu.ru/page.php?id=501>
13. Мухлаева Т. В. Международный опыт неформального образования взрослых / Т. В. Мухлаева // Человек и образование. – 2010. – № 4(25). – С. 158 – 162.
14. Ничкало Н. Г. Андрагогіка в системі педагогічних наук / Н.Ничкало // Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, відділ андрагогіки. – К., 2009. – Вип. 1. – С.7 – 20.

15. Огієнко О. І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах (друга половина XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. І. Огієнко. – К., 2009. – 44 с.
16. Степко М. Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя : монографія / М. Ф. Степко, Б. В. Клименко, Л. Л. Товажнянський. – Харків, 2004. – 112 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Arkhypova S. P. Osnovy andrahohiky : navch. posib. [Fundamentals of Andragogy: tutorial]/ S.P.Arkhypova. – Cherkasy; Uzhhorod, 2002. – 158 s. (in Ukrainian).
2. Biriukova I.K. Nieformalnoie obrazovaniie: poniatiie i sushchnost [Non-formal Education: the Concept and Essence]/ I.K. Biriukova // Izvestiia Volhohrads'koho hosudarstviennoho piedahohicheskoho universiteta. – 2012. – No 10. – tom 74. – S. 18 – 20. (in Russian).
3. Boltivets S. Priorytetni napriamy osvity doroslykh na materialakh YUNESKO [Priority Areas for Adult Education on UNESCO Materials]/ Boltivets, L. Sihaieva // Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. – 2003. – Vyp. 3/4. – S. 18 – 22. (in Ukrainian).
4. Vovk L.P. Istoriia osvity doroslykh v Ukraini: Narysy [History of Adult Education in Ukraine: Essays]/ Vovk L.P. – Kyiv: Ukr. ped. un-t im. M.P.Drahomanova, 1994. – 226 s. (in Ukrainian).
5. Honcharuk A. Neformalna osvita doroslykh u krainakh EU [Informal Adult Education in EU countries]/ A. Honcharuk // Pedahohichni nauky. – 2012. – No 54. – S. 31 – 36. (in Ukrainian).
6. Desiatov T. Aktualni problemy osvity doroslykh u konteksti hlobalizatsii [Actual Problems of Adult Education in the Context of Globalization] / Tymofii Desiatov // Porivnialna profesiina pedahohika. – 2012.– No 1. – S.6 – 13. (in Ukrainian).
7. Dontsova M. A. Determinanty nieformalnoho obrazovaniia [Determinants of Non-formal Education]/ M. A. Dontsova // Srednieie professionalnoie obrazovaniie. – 2011. – No 12. – S. 15 – 16. (in Russian).
8. Zmieiev S. I. Andrahohika: osnovy teorii i tekhnologii obucheniia vzroslykh [Andragogy: Fundamentals of the Theory and Technology of Adult Education] / S. I. Zmieiev. – M. : PER SE, 2003. – 208 s. (in Russian).
9. Ziaziun I. A. Kontseptualni zasady teorii osvity v Ukraini [Conceptual Foundations of the Theory of Education in Ukraine]/ I. A. Ziaziun // Pedahohika i psykholohiia prof. osvity. – 2000. – No 1. – S. 9 – 11. (in Ukrainian).
10. Luhovyi V. H. Osvita doroslykh v osvitnii systemi. Desiat rokiv stanovlennia: Dosvid doslidzhennia i rozrobky i vprovadzhennia u sferi

- dorosloho upravlinnia [Adult Education in the Educational System. Ten Years of Foundation: The Experience of Research and Development and Implementation in the Field of Adult Management]/ V. H. Luhovyi. – K. : V-vo NADU, 2005. – 347 s. (in Ukrainian).
11. Lukianova L. B. Providni osoblyvosti navchannia doroslykh [Leading Features of Adult Learning]/ L. B. Luk`ianova // Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy: zb. nauk pr. / IPOOD APN Ukrainy, viddil andrahohiky. – K., 2009. – Vyp. 1 – S. 72 – 80. (in Ukrainian).
 12. Miezhdunarodnaia standartnaia klasyfikatsiia obrazovaniia [International Standard Classification of Education] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://omsu.ru/page.php?id=501> (in Russian).
 13. Mukhlaeva T. V. Miezhdunarodnyi opyt nieformalnogo obrazovaniya vzroslykh [International Experience of Non-formal Adult Education]/ T. V. Mukhlaeva // Chieloviek i obrazovaniie. – 2010. – No 4(25). – S. 158 – 162. (in Russian).
 14. Nychkalo N. H. Andrahohika v systemi pedahohichnykh nauk [Andragogika in the System of Pedagogical Sciences]/ N. Nychkalo // Osvita doroslykh : teoriia, dosvid, perspektyvy: zb. nauk. pr. / In-t ped. osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy, viddil andrahohiky. – K., 2009. – Vyp. 1. – S.7 – 20. (in Ukrainian).
 15. Ohiienko O. I. Tendentsii rozvytku osvity doroslykh u skandinavskykh krainakh (druha polovyna XX stolittia) [Trends in the Development of Adult Education in Scandinavian Countries (second half of the twentieth century)]: avtoref. dys. na здobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk : 13.00.01 “Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky” / O. I. Ohiienko. – K., 2009. – 44 s. (in Ukrainian).
 16. Stepko M.F. Bolonskyi protses i navchannia vprodovzh zhyttia : monohrafiia [Bologna Process and Life-long Learning: monograph]/ M.F. Stepko, B.V. Klymenko, L.L. Tovazhniianskyi. – Kharkiv, 2004. – 112 s. (in Ukrainian).

Аннотация. В статье проанализирована специфика современного образовательного пространства под влиянием процессов глобализации, технизации, интеграции, требующих реализации образования в течение всей жизни человека. Определена потребность усовершенствования не только профессиональной подготовки, но и переподготовки кадров разного возраста и профиля. Выяснено, что современное образование не удовлетворяет потребностей населения в получении качественного образования и приобретении новых квалификаций, а поэтому требует качественного реформирования. Новыми оптимальными формами образования современности может стать неформальное образование во всем его разнообразии форм, методов, способов, средств и т.д.

Ключевые слова: образование, реформирование, формальное

образование, неформальное образование, непрерывное образование, личность, формы, методы, средства.

Abstract. The article deals with the analysis of the specifics of the modern educational space under the influence of globalization, technization, integration processes, which requires the education realization throughout human life. The need to improve the existing educational field in the content and instrumental planes is determined; the need for not only professional training but also personnel retraining of different age and profile is proved. It has been found out that modern education does not satisfy the population's needs for obtaining qualitative education and obtaining new qualifications and needs qualitative reform. New, optimal forms of education in today's conditions can become informal education in all its diversity of forms, methods, modes, means, etc.

It has been established that content, strategy, methods of organization, pedagogical tools, means and ways of non-formal education implementation are actively developed by scientists and expert practitioners in Ukraine and abroad. Informal education involves a variety of obtaining relevant educational information through a variety of forms: courses, societies, trainings, projects, lectures, debates, seminars, etc. The research presents the basic characteristics of non-formal education.

Key words: education, reformation, formal education, informal education, continuous education, personality, forms, methods, means.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2018

І. І. Панчук

ОСОБИСТІСТЬ ВІРУЮЧОГО-ПРОТЕСТАНТА ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ: «ВІД ДОСВІДУ МАРГІНАЛЬНОСТІ ДО СВІДОМОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ»

Анотація. У статті проаналізовано окремі соціокультурні впливи на віруючого-протестанта та на протестантську громаду як спільноту віруючих з характерними для неї особливостями внутрішнього устрою, складу та функціонування. Дослідження має регіональний характер, зокрема конкретизується територією Волинського регіону, де упродовж останнього десятиліття пізній протестантизм демонструє стійку тенденцію зростання своєї присутності на релігійній мапі. На основі соціокультурного підходу, в основі якого лежить розуміння суспільства як єдності культури і соціальності, що конструюються та перетворюються діяльністю людини та акумулюється нерозривності тріади особистості, суспільства, культури та принципах позаконфесійності й світоглядного плюралізму здійснено дослідження образу віруючого як соціально-активного суб'єкта соціуму, який відчуває свою єдність з колективним